



Raport metodologiczny

Raport cząstkowy nr 7 w ramach zadania 5 i 8 projektu „Wsparcie realizacji badań panelowych osób w wieku 50 lat i więcej w międzynarodowym projekcie Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE)”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Warszawa, wrzesień 2023 r.

Opracowanie:
Joanna Felczak
Magdalena Kocejko
Ewa Gałęcka-Burdziak

Podziękowanie/Finansowanie

Niniejsze opracowanie powstało w ramach zadania 5 i 8 projektu „Wsparcie realizacji badań panelowych osób w wieku 50 lat i więcej w międzynarodowym projekcie Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE)” realizowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w partnerstwie ze Szkołą Główną Handlową w Warszawie. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Zawarte w tej publikacji poglądy i konkluzje wyrażają opinie autorów i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Wprowadzenie

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie metodologii badań mających rozpoznać możliwości funkcjonowania wybranych instytucji rynku pracy (IRP) jako instytucji wspierających zatrudnienie opiekunów (w wieku 50+) osób starszych (w tym osób w wieku 75+) oraz umożliwić wypracowanie sposobów docierania przez te instytucje rynku pracy do osób biernych zawodowo oraz niemogących dotychczas zarejestrować się w urzędzie pracy jako bezrobotne, na przykładzie osób w wieku 50+.

Dwie firmy DANAE oraz Kantar Public zrealizowały szereg badań jakościowych i ilościowych, dla których sformułowano cztery obszary badawcze do których przyporządkowano cele szczegółowe oraz pytania badawcze.

Badanie pierwsze

Badanie zrealizowane przez firmę DANAE „Badanie jakościowe i ilościowe w zakresie możliwości wykorzystania wybranych instytucji rynku pracy (IRP) do wsparcia zatrudnienia opiekunów (w wieku 50+) osób w wieku 75+ wymagających wsparcia oraz wypracowania skutecznych sposobów docierania do osób biernych zawodowo przez IRP” prowadzone było w okresie od lipca do października 2022 r.

Cel i zakres badania

Głównym celem badania było rozpoznanie możliwości funkcjonowania wybranych instytucji rynku pracy (IRP) jako instytucji wspierających zatrudnienie opiekunów (w wieku 50+) osób starszych (w tym osób w wieku 75+) oraz wypracowanie sposobów docierania przez te instytucje rynku pracy do osób biernych zawodowo oraz niemogących dotychczas zarejestrować się w urzędzie pracy jako bezrobotne, na przykładzie osób w wieku 50+.

Badanie obejmowało dwa obszary badawcze.

Pierwszy dotyczył możliwości wykorzystania IRP jako instytucji wspierających zatrudnienie opiekunów (w wieku 50+) osób starszych wymagających wsparcia (w tym osób w wieku 75+). W ramach tego obszaru wskazuje się dwa cele szczegółowe:

- Identyfikacja barier w podejmowaniu pracy w zakresie świadczenia usług opiekuńczych na rzecz osób starszych wymagających wsparcia, z uwzględnieniem perspektywy osób w wieku 50+.
- Określenie mocnych stron i potencjału, a także słabych stron i wyzwań przed jakimi stoją IRP, w szczególności PUP, jako instytucje wspierające zatrudnianie opiekunów osób starszych wymagających wsparcia (z uwzględnieniem możliwości nabywania kwalifikacji w zawodzie

opiekuna osoby starszej, świadczenia pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, współpracy z pracodawcami będącymi osobami fizycznymi niezatrudniającymi pracowników).

Drugi obszar badawczy dotyczył wypracowania rekomendacji w zakresie skutecznych sposobów docierania przez IRP do osób biernych zawodowo oraz osób, które dotychczas nie mogły się rejestrować w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna, na przykładzie osób w wieku 50+. W ramach tego obszaru wskazuje się dwa cele szczegółowe:

- Określenie potrzeb i warunków zachęcających osoby bierne zawodowo do powrotu na rynek pracy, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy osób w wieku 50+ w zakresie m.in.: identyfikacji ograniczeń w powrocie na rynek pracy, preferowanych form wsparcia, sposobów opracowania informacji w celu dotarcia do tej grupy osób.
- Identyfikacja:
 - instytucji/organizacji (w tym IRP) działających na szczeblu gminy/powiatu, z którymi PUP mógłby nawiązać współpracę w zakresie docierania do osób biernych zawodowo; oraz identyfikacja metod i sposobów nawiązywania takich kontaktów i współpracy PUP z ww. instytucjami celem udzielania wsparcia skierowanego do osób biernych zawodowo;
 - możliwości zaangażowania WUP w działania na rzecz osób biernych zawodowo oraz osób, które obecnie nie mogą się zarejestrować jako osoby bezrobotne.

Pytania badawcze

Pytania badawcze dotyczące pierwszego obszaru badawczego:

Pytania badawcze, których adresatem są osoby objęte badaniem:

- Czy instytucje rynku pracy wspierają osoby potencjalnie zainteresowane pracą w charakterze opiekuna osoby starszej wymagającej wsparcia (w zakresie usług pośrednictwa pracy, poprzez wykorzystanie aktywnej polityki rynku pracy, w tym w szczególności usług i instrumentów rynku pracy, poradnictwa zawodowego oraz doradztwa personalnego)?
- Czy wsparcie zatrudnienia jako opiekunów osób starszych wymagających wsparcia w oparciu o metody aktywnej polityki rynku pracy, w tym subsydiowanego zatrudnienia, ma znaczenie dla osób poszukujących takiej pracy? W szczególności czy oferowane są szkolenia w przedmiotowym zakresie oraz jak realizowane jest pośrednictwo pracy? Jak takie działania są oceniane?
- Jak powiatowe urzędy pracy przekazują oferty pracy osobom potencjalnie zainteresowanym pracą w charakterze opiekuna osoby starszej wymagającej wsparcia?
- Jakie parametry oferty pracy dotyczące formy umowy/stawki płacy/wynagrodzenia/czasu pracy wpływają na zainteresowanie ofertą pracy w charakterze opiekunów osób starszych

wymagających wsparcia? W jaki sposób oferty pracy mogłyby być modyfikowane, by cieszyły się większym zainteresowaniem (różne wymiary elastyczności zatrudnienia)?

- Jakie są bariery (np. zdrowotne, rodzinne, psychologiczne, kompetencyjne) uniemożliwiające/utrudniające osobom 50+ podjęcie pracy w charakterze opiekunów osób starszych wymagających wsparcia?
- Jakie są wyobrażenia związane z podjęciem pracy w charakterze opiekuna osoby starszej wymagającej wsparcia?
- Jakie są doświadczenia oraz kwalifikacje osób aktualnie niepracujących zawodowo, które w przeszłości lub obecnie opiekują się osobami starszymi wymagającymi wsparcia?
- Co utrudnia osobom aktualnie niepracującym zawodowo, które w przeszłości lub obecnie opiekują się osobami starszymi wymagającymi wsparcia, wykorzystania doświadczenia pracy w tym charakterze na otwartym rynku pracy? Jakie czynniki mogłyby umożliwić im powrót na rynek pracy?
- Czy osoby aktualnie niepracujące zawodowo, które w przeszłości lub obecnie opiekują się osobami starszymi wymagającymi wsparcia, korzystają lub korzystały ze wsparcia IRP (w szczególności PUP) oraz lub ośrodków pomocy społecznej (OPS)? Dlaczego tak/nie?

Pytania badawcze, których adresatem są IRP:

- Jakie są mocne strony PUP oraz innych IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia?
- Jaki jest potencjał (np. instytucjonalny, prawny, zasoby, rozwiązania istniejące) PUP oraz innych IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia?
- Jakie są słabe strony PUP oraz innych IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia?
- Przed jakimi wyzwaniami stoją PUP oraz inne IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia?
- Jakie są doświadczenia i metody działania PUP oraz innych IRP w zakresie wspierania zatrudnienia jako opiekunów (w szczególności osób w wieku 50+) osób starszych wymagających wsparcia?
- Jakie instytucje/jednostki współpracują z PUP oraz innymi IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia? Kto jest inicjatorem takiej współpracy? Z kim współpracę nawiązują PUP i inne IRP? Kto nawiązuje współpracę z PUP i innymi IRP?
- Na jakich zasadach odbywa się współpraca pomiędzy PUP oraz innymi IRP w zakresie wspierania zatrudnienia opiekunów osób starszych wymagających wsparcia? Jak taka współpraca jest oceniana?

- Jakie dobre przykłady współpracy PUP oraz innych IRP z innymi instytucjami świadczącymi opiekę nad osobami starszymi wymagającymi wsparcia można zidentyfikować? Jakie działania są pożądane, aby skutecznie wspierać proces zatrudnienia w zakresie opieki, uwzględniając np. dopasowanie kwalifikacji opiekunów do potrzeb osób starszych wymagających wsparcia i ich rodzin? Jakie są dobre praktyki w tym zakresie?
- Czy wspieranie zatrudnienia jako opiekunów osób starszych wymagających wsparcia w oparciu o metody aktywnej polityki rynku pracy, w tym subsydiowanego zatrudnienia, ma znaczenie dla osób poszukujących takiej pracy, w szczególności czy oferowane są szkolenia w przedmiotowym zakresie, oraz jak realizowane jest pośrednictwo pracy?
- Jakie formy aktywnej polityki rynku pracy mogą być skuteczne przy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych na potrzeby organizacji opieki dla osób starszych wymagających wsparcia?

Pytania badawcze dotyczące drugiego obszaru badawczego:

Pytania badawcze, których adresatem są osoby objęte badaniem:

- Jakie są zewnętrzne (instytucjonalne, systemowe itd.) bariery utrudniające powrót na rynek pracy?
- Jaką rolę odgrywają PUP oraz inne IRP w powrocie na rynek pracy osób biernych zawodowo? Czy jest jakiś podział zadań? Jeśli tak, to z czego wynika?
- Co PUP i inne IRP mogą zrobić by zachęcić do podjęcia kontaktu przez osoby bierne zawodowo?
- Jakie czynniki motywują osoby bierne zawodowo do podjęcia aktywności zawodowej?
- Jakie są zdrowotne, rodzinne, psychologiczne bariery w powrocie na rynek pracy?
- Jakie są oczekiwania i preferencje dotyczące wynagrodzenia i organizacji pracy przez osoby bierne zawodowo?
- Jakie są potrzeby edukacyjne/szkoleniowe osób biernych zawodowo ułatwiające im powrót na rynek pracy?
- Jakie okoliczności (czynniki losowe, zdobyte kwalifikacje i inne) ułatwiają powrót na rynek pracy?
- Jakie są trajektorie powrotów na rynek pracy osób biernych zawodowo?

Pytania badawcze, których adresatem są IRP:

- Czy istnieje system / metody / dobre praktyki informowania osób biernych zawodowo na temat oferty PUP i innych IRP, w szczególności w zakresie aktywizacji zawodowej? Jak pracownicy

PUP i innych IRP oceniają te działania? Czy PUP i inne IRP mają wiedzę jak jest to oceniane przez osoby, do których są te informacje kierowane?

- Czy istnieją inicjatywy podejmowane przez PUP i inne IRP na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, lokalnym w zakresie docierania do osób biernych zawodowo?
- Jakie instytucje/organizacje nawiązują kontakt z osobami biernymi zawodowo, które potencjalnie mogłyby stać się klientami PUP i innych IRP? (identyfikacja tych instytucji/organizacji, ich cele i specyfika działania, ich zróżnicowanie na poziomie gminy i powiatu oraz miasta i wsi)
- Jakie aktywności podejmują osoby bierne zawodowo w ramach wymienionych w pyt. 3 instytucji/organizacji? Jak wygląda komunikacja tych instytucji/organizacji z osobami biernymi zawodowo?
- Czy PUP i inne IRP współpracują z instytucjami wymienionymi w pyt. 3? Jeśli tak, to czy istnieją formalne zasady takiej współpracy? Kto z kim nawiązuje współpracę? Na czym ona polega?
- Czy istnieją, i jeśli tak, to jakie są dobre praktyki współpracy na poziomie lokalnym pomiędzy PUP i innymi IRP a wymienionymi w pyt. 3 instytucjami/organizacjami w zakresie informowania o ofercie PUP i innych IRP, a w szczególności w zakresie aktywizacji zawodowej osób biernych zawodowo? Jak powinna wyglądać modelowa współpraca lokalna w w/w zakresie?
- Zdaniem PUP i innych IRP, jakie działania mogłyby zachęcić osoby bierne zawodowo do poznania oferty PUP i innych IRP w zakresie aktywizacji zawodowej?

Metodologia badania i zastosowane techniki badawcze

W badaniu założono zastosowanie triangulacji metod badawczych, co zapewniło wzajemną weryfikację i uzupełnianie się danych. Założono wykorzystanie następujących metod i technik badawczych:

- analizy desk research (DR),
- badań jakościowych (indywidualne wywiady pogłębione, warsztat z elementami FGI),
- badań ilościowych (CAWI, TAPI).

W ramach badań ilościowych przeprowadzono:

- badanie przedstawicieli WUP,
- badanie przedstawicieli PUP,
- badanie osób bezrobotnych 50+,
- badanie preferencji osób bezrobotnych w odniesieniu do ofert pracy,
- badanie poziomu poczucia koherencji wśród osób biernych zawodowo i bezrobotnych,
- badanie dotyczące preferencji osób biernych zawodowo i chęci do zapoznania się z ofertą publicznych służb zatrudnienia (a w szczególności powiatowych urzędów pracy)

oraz wobec wybranych działań w zakresie polityk: społecznej, rodzinnej, rynku pracy.

Badanie przeprowadzone zostanie metodą Discrete Choice Experiment.

W ramach badań jakościowych przeprowadzono:

- badanie osób biernych zawodowo w wieku 50+,
- badanie osób bezrobotnych 50+ (posiadające doświadczenie w zakresie opieki nad osobami starszymi wymagającymi wsparcia i chcące się podjąć takiej pracy),
- badanie przedstawicieli PUP,
- studium przypadku 1 - identyfikacja i opis dobrych praktyk w zakresie zatrudniania i szkolenia osób bezrobotnych (50+) na opiekunów osób starszych wymagających wsparcia (w tym 75+),
- studium przypadku 2 – identyfikacja i opis dobrych praktyk współpracy PUP z otoczeniem,
- warsztaty z elementami wywiadu grupowego.

Lista przeprowadzonych badań

Badanie obejmowało przeprowadzenie jedenastu badań uwzględniających perspektywę osób biernych zawodowo, osób bezrobotnych oraz różnych instytucji:

- badanie CAWI z przedstawicielami WUP (11 WUP, 25 ankiet);
- badanie CAWI z przedstawicielami PUP (253 PUP, 322 ankiety);
- badanie poziomu poczucia koherencji wśród osób biernych zawodowo i bezrobotnych (666 badanych);
- badanie TAPI z osobami bezrobotnymi 50+ (401 respondentów);
- badanie preferencji osób bezrobotnych w odniesieniu do ofert pracy (566 respondentów);
- badanie TDI osób bezrobotnych 50+ posiadających doświadczenie w zakresie opieki nad osobami starszymi wymagającymi wsparcia i chcących się podjąć takiej pracy (12 wywiadów);
- badanie TDI osób biernych zawodowo w wieku 50+ (12 wywiadów);
- badanie TDI przedstawicieli PUP (32 wywiady);
- warsztaty z elementami wywiadu grupowego (4 warsztaty, 30 respondentów);
- studium przypadku polegające na identyfikacji i opisie dobrych praktyk w zakresie zatrudniania i szkolenia osób bezrobotnych (50+) na opiekunów osób starszych wymagających wsparcia (w tym 75+) (6 studium przypadku, 10 wywiadów);
- studium przypadku polegające na identyfikacji i opisie dobrych praktyk współpracy PUP z otoczeniem (16 studium przypadku, 21 wywiadów).

Badanie drugie

Badanie zrealizowane przez firmę Kantar Public „Badanie ilościowe w zakresie wypracowania skutecznych sposobów docierania do osób biernych zawodowo przez Publiczne Służby Zatrudnienia (PSZ)” prowadzone było w okresie od listopada 2022 do stycznia 2023.

Cel i zakres badania

Badanie obejmowało dwa obszary badawcze.

Pierwszy obszar badawczy dotyczył wypracowania rekomendacji w zakresie skutecznych sposobów docierania przez PSZ do osób biernych zawodowo, w szczególności w zakresie łatwości i dostępności instytucjonalnej oraz form komunikacji PSZ z osobami biernymi zawodowo.

Drugi obszar badawczy dotyczy wypracowania rekomendacji w zakresie łącznego stosowania polityk: społecznej, rodzinnej oraz rynku pracy mających na celu aktywizację zawodową osób biernych zawodowo.

Pytania badawcze

Pytania badawcze dotyczące pierwszego obszaru badawczego:

- Jaką poszczególne grupy osób mają wiedzę dotyczącą lokalizacji oraz zakresu posiadanych kompetencji PSZ? Jaki odsetek poszczególnych grup osób jest gotowych i chętnych do kontaktu z PSZ?
- Czy występują bariery komunikacyjne w procesie rejestracji w urzędzie pracy?
- Jakie formy komunikacji mogłyby zachęcić osoby bierne zawodowo do zapoznania się z ofertą urzędów pracy?
- Czy wspólne działania PUP oraz innych instytucji (np. OPS) mogłyby zachęcić osoby bierne zawodowo do zapoznania się z ofertą urzędów pracy? Które instytucje powinny koordynować działania komunikacyjne, by zmaksymalizować ich skuteczność?

Pytania badawcze dotyczące drugiego obszaru badawczego:

- Czy hojność pasywnej polityki rynku pracy (w tym zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia z pomocy społecznej) powinna ulec zmianie?
- Czy przyznaniu świadczenia w ramach pasywnej polityki rynku pracy i ustaleniu jego wysokości powinny towarzyszyć działania aktywnej polityki rynku pracy (szkolenia, kursy, treningi itp.)?
- Czy przyznanie świadczenia w ramach pasywnej polityki rynku pracy i ustalenie jego wysokości powinno być warunkowane aktywnym poszukiwaniem zatrudnienia?
- Czy uelastycznienie kryteriów dochodowych zasiłków z pomocy społecznej wpłynęłoby na aktywizację zawodową osób biernych?
- Czy narzędzia aktywnej polityki rynku pracy są dopasowane do sytuacji na rynku pracy?

- Czy i jak wzrost dostępności usług społecznych przyczyniłby się do zmian aktywności zawodowej ludności?
- Czy i jaka instytucja powinna koordynować działania aktywizacyjne w ramach polityki społecznej, rodzinnej i rynku pracy?

Metodologia badania i zastosowane techniki badawcze

Badanie podzielono na dwie części, pierwsza dotyczyła pierwszego obszaru badawczego, a druga drugiego. Pierwsza część badania polegała na przeprowadzeniu eksperymentu dotyczącego preferencji osób biernych zawodowo w stosunku do chęci zapoznania się z ofertą publicznych służb zatrudnienia, w szczególności powiatowych urzędów pracy oraz wobec wybranych działań w zakresie polityk: społecznej, rodzinnej, rynku pracy. Badanie przeprowadzone zostało metodą Discrete Choice Experiment. Druga część badania polegała na przedstawieniu badanym szeregu par scenariuszy polityk publicznych w kontekście rynku pracy spośród których mieli wybrać ich zdaniem korzystniejszą do wprowadzenia.

Lista przeprowadzonych badań

Badanie zrealizowane przez firmę Kantar Public przeprowadzono przy użyciu metody wywiadów bezpośrednich wspomaganych komputerowo (Computer Assisted Personal Interviewing - CAPI) z wykorzystaniem analizy Discrete Choice Experiment (1000 wywiadów: 500 z osobami biernymi zawodowymi i 500 z grupą kontrolną, obejmującą osoby pracujące lub bezrobotne).

Aneksy

Aneks 1. Raport metodologiczny- DANAE

Aneks 2. Raport metodologiczny- KANTAR PUBLIC